

Toekomstverkenning Diversiteit

Scenario's

Woord vooraf over het gebruik van deze scenario's

Er zijn grofweg twee typen scenario's: omgevingsscenario's en normatieve scenario's. Omgevingsscenario's zijn meerdere, vaak vier, plausibele verhalen over de toekomstige werkelijkheid. In omgevingsscenario's worden geen waardeoordelen geformuleerd over de wenselijkheid om het scenario te realiseren. Daarnaast bestaan er normatieve scenario's. Dat zijn meerdere plausibele verhalen over een gewenste toekomst. In deze scenario's staan waarden centraal.

De WRR raadt aan om normatieve scenario's te gebruiken op het moment dat er meerdere sterk verschillende visies - en ook politieke oordelen - bestaan over de gewenste toekomstige ontwikkeling over een onderwerp. Diversiteit is zo'n gepolitiseerd onderwerp. We hebben dan ook gekozen voor normatieve scenario's: gewenste toekomstbeelden. Vanuit één grondgedachte zijn de werelden uitgewerkt voor diverse onderdelen: van economie tot landschap, van sociale cohesie tot politiek.

Wat kunt u met deze scenario's doen?

Ten eerste kunnen de scenario's als spiegel dienen: volgens welk waardepatroon denkt u over de toekomst van diversiteit - en trekt u dan inderdaad alle consequenties die in de scenario's staan (en als dat niet zo is: ligt dat dan aan de scenario's of aan u)?

Ten tweede kunnen de scenario's fungeren als een stress-test voor beleidsmaatregelen. Het is waarschijnlijk dat maatregelen die aan diversiteit raken zijn geformuleerd vanuit één van deze vier visies. En de vraag is: heeft de maatregel evenveel zin in een ander scenario? Deze test kan gebruikt worden om het verwachte draagvlak voor de maatregel te toetsen (wat zullen mensen die anders denken dan u zeggen?). Hij kan ook gebruikt worden om de maatregel robuuster te maken, en vanuit meerdere perspectieven zinvol.

Wij zijn benieuwd met uw ervaringen met de scenario's!

Onder ons

Behoudend/ eenheid

In dit scenario zien mensen identiteit als een vaste, duidelijk te omschrijven verzameling kwaliteiten van een gemeenschap en haar deelnemers. Dat maakt dat inwoners van Overijssel zich onderdeel voelen van hun gemeenschap en dat graag zo willen houden. Ze weten waar ze aan toe zijn. Tradities en gewoonten worden in ere gehouden. Solidariteit is een belangrijke waarde.

Er zijn veel maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat burgers zich als zelfredzame Nederlanders gedragen en ontwikkelen. Er zijn geen aparte maatregelen meer voor immigranten en allochtonen, maar de toelatingseisen zijn streng. Van nieuwkomers die in Nederland willen blijven, wordt verwacht dat ze werken, zich aan de regels houden en hun inburgering zelf betalen. Het is hun eigen verantwoordelijkheid om zich snel aan te passen aan het land waarvoor ze gekozen hebben.

In Overijssel kennen we regionale gemeenschappen met een eigen karakter. In Twente of 'De Kop' bestaan duidelijke tradities en gewoonten waar iedereen zich aan houdt: 'Zo doen wij dat hier'. Voor nieuwelingen in de regio zijn 'kennismakingscursussen' verplicht. In Overijssel hebben de meeste gemeenten een aanvulling gemaakt op de inburgeringscursussen, met streekeigen gewoonten en tradities. Iedereen moet weten hoe je je moet gedragen als een naaste buur sterft, wat naoberplicht is en welke vrijwillige inzet van je verwacht wordt.

Inwoners accepteren kledingvoorschriften als het om tradities gaat die in Overijssel wortelen. Iedereen houdt vanzelfsprekend rekening met die voorschriften, bijvoorbeeld het bedekken van hoofd en lichaam op christelijke feestdagen en bij kerkgang.

Zichtbare uitingen van andere culturen gelden als on-Nederlands en worden niet geaccepteerd. Alleen thuis en in gebedshuizen zijn hoofddoekjes toegestaan als uiting van de islam. Ze markeren een identiteit die niet overeenkomt met de joods-christelijke traditie in Nederland.

Natuur, landschap en de stad

Natuurbehoud is belangrijk in Overijssel. Met natuur wordt het cultuurlandschap bedoeld, niet de biologische diversiteit. Natuur is een aanvulling op de woonomgeving van mensen, goed onderhouden en toegankelijk. Rentmeesterschap betekent dat natuur productief dient te zijn en ten dienste staat van mensen.

Overijssel hecht aan het traditionele landschap: de Sallandse boerderijen, het Twentse coulissenlandschap, de rietvelden van de Weerribben. Samen vormen die de Overijsselse identiteit. De omgevingsvisie is gericht op het behoud van de cultuurhistorische waarden in de steden en het landelijk gebied.

De steden koesteren hun geschiedenis: de Hanze, de kerkelijke geschiedenis in Zwolle, de bloei van textiel in Enschede – het is zichtbaar in de binnenstad en in musea. Oude havens zijn uitgegraven en het koggeschip vaart weer door de provincie. Er is een uitgebreid systeem van GPS en sociale media waarmee bewoners en toeristen de geschiedenis van de stad en het landschap kunnen 'beleven'.

Stedelijke ontwikkeling wordt sterk gestuurd. Moskeeën en andere gebedshuizen mogen alleen gebouwd worden in streekeigen gebouwen. Historiserende nieuwbouw wordt gestimuleerd en gerealiseerd in hofjes en dorpsstructuren. Dat bevordert de sociale samenhang.

Economie

De Overijsselse clusters zijn sterk en herkenbaar. We zijn goed in landbouw en industrie: in weven en tapijten maken, in drukken en bouwen en in autotechniek. Daar specialiseren we ons in en het lukt om in die sectoren een grote speler te blijven. We leiden arbeidskrachten zoveel mogelijk zelf op. Het HBO en MBO zijn gericht op de regionale arbeidsmarkt en combineren handwerk met innovatie. Technische ontwikkelingen die een bijdrage leveren aan de regionale arbeidsmarkt worden gestimuleerd.

Overijsselaars verrichten vier uur per week vrijwilligerswerk, dat daarmee een economische factor van belang is. "We zorgen samen voor de gemeenschap" betekent dat vrijwilligers zich inzetten voor zorg en welzijn, voor het onderhoud van de openbare ruimte en voor gemeenschapsruimten en sport- en spelvoorzieningen. Ook veiligheid wordt gezien als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, met burgerwachten en vrijwilligers bij de politie.

Nederland is uit het euro-verband gestapt na het faillissement van Griekenland en het instorten van de economieën van Italië, Spanje en Portugal. Die beslissing heeft veel geld gekost, maar veel mensen zijn blij met de terugkeer van de gulden. Met Duitsland en Frankrijk worden goede afspraken gemaakt om tot een nieuwe monetaire stabiliteit te komen.

Politiek en bestuur

Voor grote groepen Nederlanders is de eigen identiteit van essentieel belang. De landelijke politiek is daarvan doordrongen en zet daarom in op het versterken van de eigen gemeenschap en het vasthouden van eigen normen en waarden. Europa verdwijnt naar de achtergrond. Nieuwkomers die zich in Nederland willen vestigen moeten aan veel voorwaarden voldoen en krijgen, als ze economisch onmisbaar zijn, pas na tien jaar een verblijfsvergunning. Ook de instroom van andere Europeanen, met name uit Midden- en Oost-Europa is gereguleerd. Om dat voor elkaar te krijgen heeft Nederland als klein land met succes een beroep gedaan op de kwetsbaarheid van de eigen cultuur.

Gemeenten zijn de belangrijkste uitvoerders van sociaal beleid. Zij hebben zicht op hun inwoners en kunnen sturen op fatsoenlijk burgerschap. Er is regelmatig overleg tussen de gemeente en wijk- of dorpsvertegenwoordigers, die een eigen budget hebben voor vrijwillige inzet. Om de rol van gemeenten te versterken zijn vroegere gemeentelijke herindelingen teruggedraaid. Dicht bij de burger betekent dat de gemeente herkenbaar en aanspreekbaar moet zijn. De provincie heeft de sturing op economie en infrastructuur en houdt toezicht op de gemeentefinanciën. Beide bestuurslagen functioneren in goed overleg, gericht op het versterken van Overijssel.

Sociale samenhang

In Overijssel weten burgers waar ze aan toe zijn. Er zijn duidelijke afspraken over sociaal gedrag, waarbij iedereen verplichtingen heeft naar de gemeenschap. Door sociale dienstplicht leren jongeren hoe zij een bijdrage kunnen leveren. Nederlands is de voertaal, behalve waar eigen taal of dialect van oudsher belangrijk is. Regionale tv-zenders zijn populair en met het gebruik van sociale media ondersteunen zij levendige sociale gemeenschappen. De zendtijd van landelijke televisiezenders wordt voor een derde gevuld met Nederlands, liefst door eigen producties.

Mensen zetten zich in om hun eigen leefomgeving mooi en herkenbaar te houden. Het verenigingsleven bloeit en biedt naast ontspanning ook een vorm van sociale steun onder het motto: 'We kennen elkaar, dus we helpen elkaar.' Kerken en spiritualiteit spelen weer een rol van betekenis. Rituelen zijn belangrijk. De zondagsrust is voor iedereen weer belangrijk.

Niet iedereen voegt zich makkelijk in die sociale binding. Jongeren verzetten zich. Moslims en hindoes voelen zich niet gewaardeerd omdat zij niet zichtbaar mogen zijn.

Demografie

De focus op de eigen bevolking heeft demografische gevolgen. Er dreigt krimp en ontvolking en daarom worden grote gezinnen gefaciliteerd. Dat zijn van oudsher gezinnen uit christelijke kring, maar ook gezinnen in de middenklasse worden weer groter. Vrouwen en jongeren krijgen extra scholing om ze klaar te stomen voor de arbeidsmarkt. Er wordt gezorgd voor goede kinderopvang, waardoor vrouwen kunnen werken en de overheid een rol kan spelen als mede-opvoeder. In Overijssel wonen relatief weinig Oost-Europeanen en kenniswerkers. De vergrijzing wordt gezien als een tijdelijk ongemak.

Eigen kringen

Behoudend/ veelheid

In dit scenario is het credo leven en laten leven. Verschillende groepen functioneren naast elkaar zonder te integreren. Diversiteit is een gegeven en er ontstaan nieuwe vormen van verzuiling. Verdraagzaamheid staat hoog in het vaandel. Het behoud van de eigen identiteit is belangrijk en mensen hebben respect voor de identiteit van andere groepen.

Groepen regelen zoveel mogelijk onderling. Samen kan je de wereld makkelijker aan. Dat is ook overheidsbeleid: je kunt pas een beroep doen op de overheid als familie of de eigen groep niet helpt. Dorpen profileren zich als katholiek of gereformeerd en versterken de eigen kerken en scholen. Denk bijvoorbeeld aan Bergentheim, Hoonhorst of Laag Zuthem.

Autochtonen en allochtonen gaan nauwelijks met elkaar om. Steden zijn gericht op ruimtelijke segregatie. Naast klassieke arbeiderswijken en de goudkust ontstaan ook etnische wijken. Op het platteland wonen vooral autochtone Nederlanders. Wel is er een verschil tussen 'burgers' en 'boeren'.

De verschillende groepen maken gebruik van elkaars kwaliteiten. De Poolse bouwvakker werkt overal en iedereen maakt gebruik van de Turkse bakker of de Chinees.

Diversiteit wordt pragmatisch benaderd. Groepen bemoeien zich nauwelijks met elkaar. Het is prima als mensen een hoofddoekje willen dragen, zolang anderen daar geen last van hebben. De solidariteit tussen de verschillende groepen is laag. De overheid zet in op een nationaal gevoel, als samenbindend element. Je bent Limburger, Amsterdammer, Turk of Pool, maar allemaal samen zijn we Nederlander. Het vaststellen van gedeelde waarden, waarbinnen elke groep kan functioneren, is daar een uiting van.

Natuur, landschap en de stad

In het stedelijke landschap is veel toegestaan. Er mogen moskeeën en tempels worden gebouwd, zolang de oproepen tot gebed maar niet voor overlast zorgen.

Naast bestaande arbeiderswijken en de 'goudkust' ontstaan ook etnische wijken waar bijvoorbeeld Polen of Turken wonen en hun eigen winkels hebben. Daarnaast ontstaan gemengde wijken waar creatievelingen, kenniswerkers en 'inzelgangers' hun gang kunnen gaan.

Buiten de steden vormen de boeren en grondbezitters het landschap. Grootschalige productiegronden liggen naast natuurgebieden. De opvattingen over natuur zijn zo verschillend, dat er geen natuurbeleid meer gevoerd kan worden. Door marktwerking hebben tal van groepen zich delen van de buitenruimte toegeëigend en doen daar 'hun eigen ding'. Daar profiteert de natuur zelden van. Sterker: door de groei van de bevolking is de druk zo groot, dat er van natuur eigenlijk geen sprake meer is. De provinciale omgevingsvisie probeert de ruimtelijke ontwikkeling te sturen door een brede definitie te hanteren van natuur en in de gebiedscatalogus voorbeelden op de nemen van kwalitatieve 'etnische bouw'.

Economie

Overijssel bouwt voort op z'n rijke verleden en op de eigen kracht: bouw, landbouw, kunststof, techniek, enzovoort. We maken daarbij slim gebruik van nieuwe groepen: in de bouw is de voertaal Pools, voor technologische innovaties wordt een beroep gedaan op Indiase en Chinese specialisten.

Arbeidsmigratie controleren we streng. Alleen als werkgevers garant staan voor een baan en een woning zijn immigranten welkom. Als ze eenmaal hier zijn, wordt hun ondernemerschap gewaardeerd en ondersteund. Er is een puntensysteem ingevoerd, waarmee immigranten een permanente verblijfsvergunning kunnen verdienen. Dat selectiesysteem is streng, maar culturele en etnische groepen helpen elkaar. Door de internationale groepscontacten vormt zich een internationaal netwerk voor handel en economie. Zo ontstaan nieuwe bedrijven, waar iedereen van profiteert. Ook recreatie en toerisme hebben baat bij de diversiteit. Mensen komen graag eens kijken in Chinatown of Klein Istanbul. Bovendien blijft het geld in de eigen stad of regio. De diensteneconomie groeit. Rijkere kopen diensten in van armere groepen. Veel zorg en steun wordt daarnaast vrijwillig geboden. Er bestaat een sterke groepsdruk om elkaar te helpen.

De euro blijft overeind. Die monetaire binding is nodig om als Europa een economische rol van betekenis in de wereld te kunnen blijven spelen. Dat sterke landen soms zwakkere landen moeten helpen, wordt voor lief genomen. Wel heeft een Europese financiële toezichthouder vergaande bevoegdheden gekregen om in te grijpen in nationale begrotingen, als een meerderheid van (sterke) landen dat nodig vindt.

Politiek en bestuur

De politiek is gericht op het in stand houden van het evenwicht tussen de verschillende groepen. Enerzijds door segregatie tussen de verschillende groepen te stimuleren, anderzijds door het bevorderen van de onderlinge solidariteit binnen een groep. Dit gebeurt met name in zorg en welzijn, onder de noemer 'eigen kracht helpt het best'.

Deregulering is in. Last van gemeentelijke regels rond vergunningen? Dan worden ze zoveel mogelijk afgeschaft om zo groepen de ruimte te geven voor hun eigen invulling. De rol van de provincie is geconcentreerd op economie en infrastructuur en richt zich op faciliteren en adviseren.

Iedere gemeente vult diversiteit op zijn eigen manier in. Sommige steden gaan ver in het toewijzen van woonwijken aan speciale groepen. Eigen scholen, eigen winkels en ondernemingen worden gestimuleerd. Sterke groepen profiteren daarvan en ontwikkelen 'steden binnen de stad'. Cliëntelisme komt veel voor. Daardoor ontstaat een andere vorm van democratie. Voor minder sterke groepen betekent dat marginalisering. Sommige gemeenten gaan daarom gericht woonruimte toewijzen.

Sociale samenhang

In deze wereld staat de groep centraal. Familie- en groepsbanden zijn hecht. Werknemers krijgen een quotum aan vrije dagen die voor 'eigen' feestdagen mogen worden aangesproken. Dat heeft als voordeel dat je altijd wel ergens je boodschappen kunt doen. Omdat groepen vooral bij elkaar willen (blijven) wonen ontstaan uiteenlopende woonmilieus. Soms worden dat no-go area's, met veel overlast en criminaliteit. Soms ontstaan zo woonbuurten die voor de stad als geheel grote waarde hebben. Behalve groepen die hun geloof of etnische achtergrond delen, ontstaan ook groepen die een gezamenlijk belang hebben. Rijke ouderen vormen samen gated communities, waarbinnen ze optimaal kunnen leven. Paardenbezitters vormen eigen woonwijkjes, net als mensen met een passie voor boten of voor golf.

Er is weinig contact tussen de verschillende groepen en dat maakt de samenleving kwetsbaar. Zeker de eerste generaties nieuwkomers blijven binnen de eigen groep en vinden daar hun huwelijkspartners. Als groepen langer in Nederland zijn begint dat te knellen en ontstaan meer banden met andere groepen. Bij de keuze voor een partner buiten de eigen groep speelt overeenkomst in opleiding een grote rol.

Mensen die buiten hun eigen groep willen leven, hebben de mogelijkheid om in een gemengde wijk te wonen. Daar zijn wel voldoende financiële middelen voor nodig, want je zult dat op eigen kracht moeten doen. Heb je die middelen niet, dan hoor je al snel bij de grote groep dropouts die leven in de marge van de samenleving.

Demografie

Zolang groepen geen overlast veroorzaken, is hun aanwezigheid geen probleem. Nieuwe groepen zijn welkom als hun inzet leidt tot economische groei. Zo kan krimp en vergrijzing worden opgevangen. Wel ontstaat er scheefgroei in het aandeel jongeren. Binnen groepen waar grote gezinnen de norm zijn, worden meer kinderen geboren. Dit zijn doorgaans autochtone groepen met een orthodox-christelijke achtergrond en sommige allochtone groepen.

Fusion

Vernieuwend/ eenheid

In dit scenario is identiteit niet een gegeven, maar een opgave: de opdracht om samen één gemeenschap te vormen. Hoe meer verschillende culturen, hoe sterker die gemeenschap. Dat hebben we geleerd uit de natuur. Er is volop ruimte om diversiteit vorm te geven en te ontdekken welke bijdrage er aan de samenleving gegeven kan worden. Daaruit ontstaat een sterke, gezamenlijke identiteit. Wederkerigheid is een gemeenschappelijke basis en een herkenbaar fundament. Gelijkwaardigheid is belangrijk in dit scenario.

Aan immigranten worden duidelijke eisen gesteld. Ze moeten werk hebben, Nederlands leren en zich openstellen voor de Nederlandse samenleving. Om dat te realiseren, krijgen immigranten veel ondersteuning. Er vindt een goede weging van hun competenties plaats, er is scholingsbudget en werkgevers zijn verplicht om waar mogelijk passende arbeid te bieden. In hun buurt of wijk krijgen nieuwkomers begeleiding van vrijwilligers. De bereidheid om nieuwkomers op te vangen is groot. Hoe sneller de integratie verloopt, des te minder kans op problemen.

Natuur, landschap en de stad

Het landschap vernieuwt zich steeds. 'Behoud door verandering' ligt ten grondslag aan landschapsbeheer en cultuurhistorie. De omgevingsvisie biedt ruimte voor vernieuwing en verandering, mits gedragen door de directe omgeving. Als nieuwe landschapselementen leiden tot een kwaliteitvolle synthese van oud en nieuw, worden ze toegevoegd.

De regionale identiteit formuleren we samen en verandert door de tijd heen. Op die manier mogen gemeenschappen veel met het landschap doen, maar wel in dialoog met het bestaande. Moslims mogen moskeeën bouwen, Chinezen tempels – met een knipoog naar Twentse boerderijen.

Het stedelijke landschap wordt gezien als de uitdrukking van de nieuwe gemeenschap die ontstaat. Als veranderingen aan de orde zijn, is het debat dan ook levendig. Wat voegt het nieuwe gebouw, de nieuwe weg, het nieuwe park toe aan de bestaande omgeving? Hoe denken we als gemeenschap over die voorstellen? Door het debat hebben de veranderingen die gerealiseerd worden al een grote mate van acceptatie. De stad die zo ontstaat, is gevarieerd. Naast de traditionele 'Nederlandse bouw' ontstaan spannende fusiegebouwen, zoals bijvoorbeeld plattelandswoningen die eruit zien als schuren, ambachtswoningen met werkplaatsen aan de straat, kleinschalige zorgcomplexen met een specifieke culturele kleur. De Kashba van Piet Blom in Hengelo is een mooi voorbeeld van al langer bestaande fusiebouw.

We proberen de biodiversiteit in Nederland zo groot mogelijk te houden. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is afgemaakt en we beheren die gebieden zorgvuldig, als 'genenbank' voor de toekomst. Ook buiten de EHS realiseren we nieuwe natuur, waar ruimte is voor sport en spel. De groene ruimte in en om de steden wordt intensief gebruikt. Volkstuinen blijken een geweldige manier om integratie te bevorderen. Er is veel collectief 'gebruiksgroen' aangeplant: boomgaarden met fruit en noten, akkers voor gemeenschappelijke groenteproductie, pluktuinen en picknickplekken.

Economie

In economisch opzicht is dit een wereld van gerelateerde diversiteit: kenniswerkers proberen steeds nieuwe combinaties uit, uitgaande van datgene wat er in Overijssel al aanwezig is. Ten Cate is hier een mooi voorbeeld van: voortbouwend op de textielindustrie heeft men zich opgewerkt tot een wereldspeler in innovatieve weefsels.

Er wordt bewust gewerkt aan het imago van een creatieve regio: diversiteit trekt immers vernieuwers aan. Enerzijds lokken we nieuwe innovators, hoogopgeleid, mondiaal denkend en gewend om tijdelijk op spannende locaties te werken. Anderzijds verwelkomen we ook ondernemende nieuwelingen die minder hoogopgeleid zijn. Zij starten de eethuisjes, ateliers en winkels die samen de gevarieerde etnische cultuur van een stad dragen en zo die spannende locaties vormgeven. Verder hebben we ook extra arbeidskrachten nodig om de tekorten in de zorg en de dienstverlening, de bouw en de voedselvoorziening op te vangen. Ook in deze sectoren zijn immigranten welkom.

Werkgevers hebben oog voor diversiteitsbeleid, vooral omdat dit voor betere bedrijfsresultaten zorgt. Werkgevers reserveren banen voor talentvolle nieuwkomers. Er is een groei van coöperatieve en collectieve bedrijfsvormen waarin kleine bedrijfjes, ZZP'ers en creatieve eenpitters samenwerken en van elkaars kwaliteiten profiteren.

Politiek en bestuur

De politiek is gericht op innovatie, kenniswerkers worden makkelijk toegelaten. Bedrijven die zich minimaal vijf jaar in Nederland vestigen krijgen begeleiding. Culturele diversiteit is onderdeel van de profilering van Nederland. Achterliggende gedachte is dat ons land op die manier een sterke speler in Europa blijft, economisch en cultureel. Nieuwkomers (wereldburgers) moeten zich welkom voelen en daarom stimuleert de overheid wederzijds respect in het dagelijks handelen.

Ook gemeenten zijn zich bewust van de noodzaak om respect en solidariteit te stimuleren, bijvoorbeeld in huisvesting. Huismeesters, conciërges en veel vrijwilligers zorgen dat mensen uit verschillende culturen elkaar verstaan, waarderen en de ruimte geven in flatgebouwen met gemengde bewoning of in wijken met koop- en huurwoningen. Voor mensen die zich niet makkelijk aanpassen aan die groeiende culturele variëteit zijn er aparte woonvoorzieningen beschikbaar. Het gebruik daarvan neemt langzaam af

Gemeenten zien ook kansen. Creatievelingen krijgen huisvesting in 'broedplaatsen' als verlaten industriegebieden, Turkse markten en Chinese wijken bieden ruimte voor 'een beetje buitenland in eigen huis', groepen als Transition Town stimuleren groen en duurzaamheid. Het culturele leven bloeit, in dorpen en in steden. Voor al die sociale en culturele activiteiten hebben mensen ook geld over, dus rijkssubsidies kunnen worden gebruikt voor het beheer van 'nationaal kunst- en cultuurbezit'.

Sociale samenhang

Deze samenleving vraagt om zelfverzekerde burgers. Je eigen cultuur is niet vanzelfsprekend het belangrijkste, maar dat begrijpt niet iedereen. Daarom zijn er allerlei initiatieven om de waarde van diversiteit te laten zien. Dit is nodig omdat de Nederlandse economie niet kan draaien zonder immigranten.

Traditionele groepen mensen, die minder open staan voor diversiteit, voelen zich achtergesteld. Zij zien steeds vaker dat een deel van hun werk wordt overgenomen door immigranten. Dat zorgt voor onzekerheid en versterkt het gevoel van achterstelling.

Demografie

Nederland is een immigratieland geworden. We hebben de selectiesystemen van traditionele immigratielanden als Canada en Australië overgenomen. Dat heeft ertoe geleid dat ook meer emigratie is ontstaan. Nederlanders die zich niet meer thuis voelen in hun veranderende land gaan weg. De ruime verhuisregels binnen de Europese Unie maken dit makkelijk.

Profielen naar buiten

Vernieuwend/ veelheid

In dit scenario vinden mensen één identiteit een benauwend begrip uit het verleden. Mensen hebben veel meer dan één identiteit en maken deel uit van uiteenlopende netwerken. De verschillende identiteiten bestaan naast elkaar. Zelfrealisatie staat centraal in dit scenario. De wereld zit vol mogelijkheden en alles is constant in verandering. Diversiteit is een vanzelfsprekendheid. Niemand is hetzelfde, belangen wisselen. Engels is de voertaal in de wereld en een verplicht vak voor iedereen. Als het functioneel is, wordt een andere taal gesproken, bijvoorbeeld Pools op de bouwplaats en Roemeens in de tuinbouw. Nederlands wordt door veel mensen alleen nog thuis gesproken.

Van de waarden die ten grondslag liggen aan de Nederlandse identiteit is vooral vrijheid belangrijk. Met name in de betekenis van individuele vrijheid. Verder is er vooral een houding van 'Als jij met rust laat, laat ik jou met rust'. De overheid beperkt zich tot essentiële taken: veiligheid, infrastructuur, energiebeleid. Overijssel is onderdeel van een geglobaliseerde wereld. De provincie zoekt bewust naar contact met vergelijkbare gebieden en krijgt telkens weer impulsen van de mensen waarmee ze in contact komt.

Natuur, landschap en de stad

Het Overijsselse landschap is onherkenbaar geïndividualiseerd. Er zijn grote verschillen. Zo is er van Kampen tot Haaksbergen een groot werk/leef/genietlandschap dat steeds verandert. En bestaat er naast intensieve, grootschalige landbouw regionale voedselproductie. Naast educatieve tuinen en volkstuinten ontstaan plekken waar illegaal geteeld en gedronken wordt.

Het stedelijke landschap krijgt 'Belgische trekken' en heeft een grote diversiteit aan woningen, bedrijfsruimten en wijken. Particulier opdrachtgeverschap leidt tot architectonische hoogstandjes. Ouderwetse woonwijken veranderen van karakter doordat huizen willekeurig gesloopt en verbouwd worden. Willekeur in planvorming zorgt voor de bouw van supermarkten in kerken en gebedshuizen in leegstaande kantoorpanden.

Een vluchtige groep studenten, ondernemers en kunstenaars vestigt zich tijdelijk in leegstaande boerderijen, kantoren en flatgebouwen. Zij versterken het beeld van tijdelijkheid en functieverandering, maar soms ook van verval en willekeur.

In ecologisch opzicht is dit een wereld van eilanden van diversiteit. Postmoderne natuur heeft één essentiële eigenschap: het kan tegen de mens, die de wereld naar zijn inzichten bouwt. Daar past natuur bij, maar alleen voor zover de mens die accepteert. Alleen de sterke soorten overleven dit. De omgevingsvisie heeft elke identiteitsnormering losgelaten en kijkt alleen naar toevoeging van kwaliteit. Met dat argument worden ook een paar natuurgebieden in de provincie in stand gehouden, zoals de Weerribben en de Sallandse heuvelrug.

Economie

De wereldmarkt is een feit, regionale arbeidsmarkten bestaan nauwelijks meer. In Overijssel hebben sterke spelers contact met wereldspelers elders, maar ze doen weinig met economische partners in de eigen regio. ICT speelt een belangrijke rol, plaats is veel minder belangrijk geworden. Er is grote druk om steeds weer te innoveren. Er is veel geld beschikbaar voor startende ondernemers, die direct via internet met de hele wereld verbonden zijn. Door verregaande deregulering kunnen deze bedrijven de meest geschikte vestigingsplaats kiezen. Vaak is dat op meerdere plaatsen tegelijk: midden in de stad voor contacten, op bedrijventerreinen (soms elders in de wereld) voor productie, in woonwijken als dat voor het gezinsleven fijner is. Er is weinig solidariteit, en daar hebben vooral mensen die minder makkelijk meekomen in de geglobaliseerde wereld last van. Zij voelen zich ontheemd omdat een gezamenlijke groepsidentiteit ontbreekt.

De instroom van immigranten is groot. Er is veel werk in de zorg, dienstverlening, bouw en voedselproductie. De 'markt' bepaalt alles. Dat zie je bijvoorbeeld in de zorg. Wie geld heeft kan wonen in een schitterend woon-zorgcomplex of zelf zorg thuis organiseren. Voor anderen is er een uitgekiend systeem van domotica ontwikkeld. Vanuit centrale wijkposten worden huishoudens die zorg nodig hebben 24 uur per dag geobserveerd door beveiligingsdiensten, die ook zorgtaken verrichten en als het nodig is dementerende ouderen in de gaten houden.

Politiek en bestuur

De landelijke politiek is internationaal georiënteerd. Er wordt veel gedaan om kansrijke immigranten binnen te halen. Economische maatregelen worden in EU-verband genomen, maar Nederland zet zoveel mogelijk naar haar eigen hand. Mainport Rotterdam en de Randstad als creatieve regio zijn speerpunten. De Randstad moet een aantrekkelijke vestigingsplaats blijven en daarom worden daar veel maatregelen genomen rond bedrijfsvestiging, bouw en infrastructuur. Subsidies worden besteed aan culturele instellingen van wereldformaat en aan vernieuwende initiatieven, festivals en theater. Dit gebeurt om het imago van Nederland als aantrekkelijk vestigingsgebied te versterken.

Gemeenten en provincies zijn opgegaan in regionale besturen. Zij krijgen van het Rijk veel ruimte om zelf beleid te maken. Hoe een lokale samenleving eruit ziet, verschilt daarom per regio. Het ene gebied profileert zich als groene, rustige woonomgeving, het andere als voedselproducent. Elders zie je hoe rond kennisinstituten een imago opgebouwd wordt als creatieve en innovatieve regio.

Elke regio probeert mensen te binden door te benadrukken dat de diversiteit groot is. Er ontstaan bloeiende gemeenschappen van mensen die het heft in eigen hand hebben genomen. Met (wat) geld kun je veel regelen. Kerken ontwikkelen nieuwe vormen van charitas, bestemd voor mensen die minder goed voor zichzelf kunnen opkomen.

Sociale samenhang

Alles hangt af van je eigen initiatief. Omdat individualiteit centraal staat, maakt het niet uit welke achtergrond je hebt. Talenten bepalen je plek in de samenleving. Er is veel sociale mobiliteit. Mensen zijn flexibel inzetbaar op de arbeidsmarkt en in de zorg en dienstverlening. Vanuit de overheid is zorg minimaal geregeld. Wie niet zelfredzaam is, zichzelf geen talenten toedicht of beperkingen heeft die niet te overwinnen zijn, heeft het moeilijk. Bedrijven en burgers organiseren met grote regelmaat 'flash-mob'-acties om sociale doelen te steunen. Denk bijvoorbeeld aan het opknappen van buurthuizen of scholen, het schoonmaken van parken, een dagje uit voor mensen die het niet breed hebben. Veel mensen zijn actief in sociale en culturele projecten, zolang het kortlopende projecten zijn. Langdurige betrokkenheid en mantelzorg zijn veel moeilijker te organiseren..

Demografie

Officieel voert de overheid een strikt immigratiebeleid. Kenniswerkers zijn welkom, vooral op uitnodiging van bedrijven. Ook immigranten die een goed bedrijfsplan kunnen overleggen mogen zich in Nederland vestigen. Over inburgering wordt niet meer gesproken – de voertaal in de economie is Engels. Welke taal mensen buiten het werk spreken is hun eigen zaak. Immigranten moeten zelf voor woonruimte zorgen. Vaak worden ze geholpen door familie en andere relaties.